

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور

۳۴. پیشنهاد احقاق یک بند «تقسیم هزینه دادرسی فعالان اقتصادی در جهت حمایت از تولید ملی و صادرات»

مقدمه

دولت‌ها برای کنترل دعاوی کم‌اهمیت، کاهش دعاوی واهی و همچنین تأمین بخشی از هزینه دادرسی، قبل از شروع به دادرسی، مبلغی را از خواهان (اقامه‌کننده دعوا) به‌عنوان هزینه دادرسی اخذ می‌کنند. اخذ هزینه دادرسی تبعات منفی نیز به همراه دارد که مهمترین آن، ایجاد مانع در برابر اشخاصی است که دچار تضییع حق گردیده، اما به‌دلیل نداشتن تمکن مالی در پرداخت هزینه دادرسی از اقامه دعوا صرف‌نظر می‌کنند. نظام‌های حقوقی در جهت کاهش این اثر منفی، نهاد اعسار را مورد پیش‌بینی قرار داده‌اند. بدین معنا که اگر خواهان ناتوانی مالی خود از پرداخت هزینه دادرسی را اثبات کند، به پرونده وی بدون اخذ هزینه دادرسی رسیدگی می‌شود. شایان ذکر است که اعسار از پرداخت هزینه دادرسی تنها در مورد افراد غیرتاجر جاری بوده و اشخاص تاجر نمی‌توانند از این مزیت بهره‌مند شوند. بر طبق ماده (۵۱۲) قانون آیین دادرسی مدنی، اگر تاجری از پرداخت هزینه دادرسی ناتوان باشد، ابتدا باید اعلام ورشکستگی کند. این حکم، به‌ویژه در شرایط وقوع بحران‌های اقتصادی، موجب می‌شود بسیاری از بنگاه‌های اقتصادی به‌دلیل عدم توان پرداخت هزینه دادرسی - به‌دلیل بالا بودن هزینه دادرسی به‌ویژه در مواردی که مبلغ خواسته زیاد است - در پیگیری حق و حقوق خود دچار مشکل شوند.^۱ از طرف دیگر معافیت از هزینه دادرسی نیز خود مشکلات دیگری از جمله افزایش طرح دعاوی واهی و اتلاف زمان و ایجاد هزینه برای دستگاه قضایی را به‌دنبال خواهد داشت. از این‌رو لازم است برای رفع این مشکل چاره مناسبی اندیشیده شود.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۴۸

شماره چاپ:

۷۶۰

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۹/۲۱

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

ارائه پیشنهاد و بررسی آن

از آنجا که معافیت از هزینه دادرسی به شکل مطلق، موجب طرح دعاوی واهی و افزایش پرونده در محاکم قضایی می‌شود و نیز هزینه‌های دادرسی تأمین‌کننده بخشی از بودجه دولت و قوه دستگاه قضایی است، معافیت از هزینه دادرسی در موضوع بحث راهکار مناسبی نیست. از این‌رو باید راهکار بینابینی اتخاذ شود تا ضمن حمایت از فعالان اقتصادی، مشکلات مالی دستگاه قضایی و دعاوی واهی نیز بیشتر نگردد.

مشخصات گزارش

به‌نظر می‌رسد تقسیم هزینه دادرسی حداکثر تا دو سال در شرایط خاص و با توجه به درآمد مالی تاجر و نوع دعوا، به تشخیص دادگاه می‌تواند راهکار مناسبی برای برون‌رفت از این مشکل باشد. این پیشنهاد در پی معافیت از کل هزینه دادرسی نبوده و در پی آن است که به فعالان اقتصادی مهلتی داده شود تا پرداخت هزینه دادرسی از طرف آنان حسب مورد در زمان صدور حکم یا اجرای احکام صورت گیرد. پیشنهاد مذکور، آثار منفی معافیت از هزینه دادرسی را نیز نخواهد داشت. براساس این پیشنهاد اگر زودتر از دو سال حکم صادر گشته و به نفع تاجر باشد، مدت دوساله کاهش یافته و از محکوم‌علیه، هزینه دادرسی دریافت می‌شود. اما اگر حکم صادر شده به ضرر تاجر باشد، تا

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۶۶۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۱۰/۱۰

۱. شایان ذکر است پیش از این برخی فعالان اقتصادی در نامه‌ای به «کمیسیون ویژه حمایت از تولید و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم» خواستار معافیت موقت از پرداخت هزینه دادرسی شده بودند. نامه مذکور از سوی کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید، به شماره ۵۲۱۹۹/۱۶/د به «کمیسیون ویژه حمایت از تولید و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم» ارسال گردید.

سررسید دوساله به او مهلت داده خواهد شد تا هزینه دادرسی را پرداخت نماید و در صورت عدم پرداخت هزینه دادرسی، این هزینه از محل تأمین وصول می‌شود. لذا پیشنهاد می‌شود متن زیر در یکی از بندهای قانون بودجه ترجیحاً به‌عنوان شق (۳) بند «الف» تبصره «۱۱» مورد تصویب قرار گیرد:

«تجار، می‌توانند با پرداخت ۱۰ درصد هزینه دادرسی از دادگاه درخواست نمایند تا باقیمانده هزینه دادرسی را تقسیط نماید، دادگاه بدون تعیین وقت رسیدگی، با بررسی وضع درآمد وی و نوع دعوا در صورتی که درخواست را موجه بداند قرار پرداخت اقساطی حداکثر دوساله هزینه دادرسی را با اخذ تأمین متناسب صادر می‌نماید. این قرار قطعی است. هرگاه شخص مذکور در اصل دعوا، محکوم‌له واقع و حکم به اجرا گذاشته شود، چنانچه برخی از اقساط وصول نشده باشد در صورت امکان از اموال محکوم‌علیه وصول می‌شود حتی اگر موعد اقساط فرا نرسیده باشد. در صورتی که دادگاه درخواست تقسیط را رد نماید برای پرداخت مابقی هزینه دادرسی اخطار رفع نقص صادر می‌شود. در صورت تأخیر بیش از ۳ ماه در پرداخت هر قسط با دستور قاضی، مطابق قانون اجرای احکام مدنی هزینه دادرسی از محل تأمین وصول می‌شود.»

نتیجه‌گیری

با توجه به مطالب پیش‌گفته و برای حل مشکل تجاری که از پرداخت هزینه دادرسی به‌ویژه در شرایط وقوع بحران‌های اقتصادی متعذر می‌شوند پیشنهاد می‌شود متن زیر در یکی از بندهای قانون بودجه ترجیحاً به‌عنوان شق (۳) بند «الف» تبصره «۱۱» مورد تصویب قرار گیرد:

«تجار، می‌توانند با پرداخت ۱۰ درصد هزینه دادرسی از دادگاه درخواست نمایند تا باقیمانده هزینه دادرسی را تقسیط نماید، دادگاه بدون تعیین وقت رسیدگی، با بررسی وضع درآمد وی و نوع دعوا در صورتی که درخواست را موجه بداند قرار پرداخت اقساطی حداکثر دوساله هزینه دادرسی را با اخذ تأمین متناسب صادر می‌نماید. این قرار قطعی است. هرگاه شخص مذکور در اصل دعوا، محکوم‌له واقع و حکم به اجرا گذاشته شود، چنانچه برخی از اقساط وصول نشده باشد در صورت امکان از اموال محکوم‌علیه وصول می‌شود حتی اگر موعد اقساط فرا نرسیده باشد. در صورتی که دادگاه درخواست تقسیط را رد نماید برای پرداخت مابقی هزینه دادرسی اخطار رفع نقص صادر می‌شود. در صورت تأخیر بیش از سه ماه در پرداخت هر قسط با دستور قاضی، مطابق قانون اجرای احکام مدنی هزینه دادرسی از محل تأمین وصول می‌شود.»

